

Beitrag von EU-Kommissar
Ján Figel‘

Slovensko sa vďaka aktivitám a odvahe veriacich stalo súčasťou postupného a mohutného pohybu národov strednej a východnej Európy (SVE) k slobode a k porážke komunizmu. Bratislavský Veľký piatok (BVP) je jednou z vrcholných, hviezdnych udalostí v moderných dejinách Slovenska. Kiežby slúžil ako trvalý zdroj inšpirácie! Potvrzuje, že náboženská viera robí ľudí citlivými a silnejšími aj pre občiansku angažovanosť a zodpovednosť. Etické a politické ciele vyrastajú z koreňov kultúry národa. Podobne, vnútorné presvedčenie je zdrojom vonkajších prejavov človeka.

Pád komunizmu

Pád komunizmu nebol priamočiarym a jednoduchým procesom. Mal viaceré príčiny, zdroje a faktory. K hlavným z nich patria v rôznej miere nasledujúce zdroje:

Reformný príspevok je spájaný s posledným vodcom ZSSR M. Gorbačovom, ktorý sa po roku 1985 pod heslami gласnosť i perestrojka začal usilovať o vnútornú reformu komunistického systému. Predovšetkým však nepokračoval v uplatňovaní Brežnevovej doktríny, na základe ktorej bolo možné zasiahnuť proti spojeneckej krajine, ak by jej politika smerovala proti záujmom „bratského socialistického tábora“. Napriek evidentnému uvoľňovaniu sa krajín SVE zo sovietskej dominancie sa tak už neudiala žiadna vojenská intervencia, ako bola invázia spojeneckých vojsk do ČSSR v r. 1968.

Reálpolitický príspevok reprezentovali hlavne R. Reagan, ale aj M. Thatcherová, H. Kohl a ich vlády počas 80-tych rokov. Bolo to obdobie pevnej, zásadovej politiky voči komunistickým krajinám na čele so ZSSR. Rozsah opatrení siahal od jasnej reči pri pomenovaní problému (sovietske impérium nazvané ríšou zla, výzva na strhnutie Berlínskeho múra) až po ekonomickú a vojenskú konfrontáciu (strategické zbrojenie, podpora demokratizácie, ba aj povstaleckých aktivít proti komunistickým režimom vo svete).

Medzinárodnoprávnym príspevkom bol predovšetkým tzv. Helsinský mierový proces od r. 1975. Aj keď sa spočiatku sa zdal ako víťazstvo ZSSR a potvrdenie Jalty, postupne prinášal pohyb a významný vplyv osobitne v agende ľudských práv a základných slobôd. Vznikali skupiny aktivistov a hnutia za rešpektovanie Záverečného aktu z Helsínk, zvlášť 3. koša (napr. československá Charta 77). Následné konferencie procesu sa zaoberali záväzkami štátov a monitoringom ich dodržiavania, do dialógu Východu a Západu sa dostávali stále viac ľudskoprávne aspekty.

Vplyv na atmosféru a nespokojnosť v jednotlivých štátoch mala aj narastajúce ekonomické zaostávanie, oneskorená modernizácia, frustrácia z narastajúcej nedostatkovosti a korupcie.

Veľmi vitálnym pri páde komunizmu bol však občiansky, duchovný a náboženský príspevok. Postupne rozširoval priestor slobody cez narastajúce hnutie odporu (disent, podzemná cirkev) a občianske aktivity, zvlášť z prostredia intelektuálov.

Požiadavky občianskych a náboženských skupín neboli protištátne, neboli prvoplánovo zamerané na odstránenie režimu, ale na jeho väčšiu ľudskosť a potrebnú zmenu (zhromaždenie veriacich v Bratislave začalo štátnou a pápežskou hymnou).

Beitrag von EU-Kommissar
Ján Figel'

V hĺbke človeka je však túžba po slobode a odpor proti každej nadvláde a manipulácii.

Thomas Jefferson, jeden zo zakladateľov USA, povedal: „Boh, ktorý nás stvoril, stvoril nás slobodných.“ Preto požiadavky Bratislavského Veľkého piatku a požiadavky disentu vo svojej podstate podrývali režim ako taký.

Prvá spomedzi základných slobôd je sloboda svedomia – sloboda presvedčenia a viery. Z nej vyplývajú ďalšie politické a občianske slobody a práva. Človek je nielen materiálna bytosť, ale aj duchovná. Podcenenie tejto dimenzie bol najväčší východiskový omyl komunizmu (a každej totalitnej ideológie). "Nielen chlebom je človek živý...", pripomína nám Písmo. Ekonomika je nevyhnutnosťou ako každodenný chlieb, ale kultúra a duchovná sféra dáva zmysel našim vzťahom a životu.

Historik Ch. Dawson píše, že náboženstvo bolo videné komunizmom ako ilúzia. Je známe Marxovo vyjadrenie, že "náboženstvo je ópium ľudu". Takto bolo trpené a postupne likvidované. A s ním bol likvidovaný aj človek, vnímaný ako prekážka pri výstavbe novej spoločnosti. Stalinovi sa príznačne pripisuje cynický výrok: "Jest' čelovek, jest' problem. Net čeloveka, net problema!" (Ak je človek, je aj problém. Ak niet človeka, niet ani problém!)

Slobodný a totalitný prístup k svetu sa líšia v mnohom, osobitne však v chápaní ľudskej osoby, spoločstva, života a histórie. Preto bola kresťanská viera oponentom a prekážkou ovládania ľudu – od 1. stor. v starovekom Ríme i v 21. stor. v globalizujúcom sa svete. Obdobne vidíme vieru v Boha ako zdroj sily a odvahy aj v dejinách židovského národa. Podľa židovsko-kresťanského presvedčenia sa dôstojnosť ľudskej osoby opiera o obraz a podobu Boha. Silnejšiu, veľkolepejšiu referenčnú úroveň, než je táto, ľudstvo nepozná.

Potlačenie vplyvu náboženského presvedčenia v obyvateľstve sa stalo centrálnou úlohou komunistickej ideológie.

Všestrannou ateizáciou a elimináciou vplyvu Cirkvi sa sledoval ten istý cieľ. Prostriedkami k tomu boli násilie a propaganda. Už na schôdzi ÚV KSČ v júni 1948 vytýčil K. Gottwald tvrdú proticirkevnú líniu: „Je nutné cirkev neutralizovať a dostať do svojich rúk tak, aby slúžila režimu!“

V čase normalizácie, začiatkom 70-tych rokov túto líniu opäť potvrdil riaditeľ Sekretariátu pre veci cirkevné Karel Hruža: „Cirkev sa znovu musí naučiť báť sa!“ O generáciu neskôr to platilo podobne. Západonemecké noviny FAZ po Bratislavskom Veľkom piatku začiatkom apríla 1988 napísali: „Totalitný štát sa najviac obáva toho, že sa ho ľudia prestanú báť!“

Komunistické režimy sa začali obávať Cirkvi, ktorá už dlho bola fakticky považovaná za vnútorného nepriateľa, zvlášť po r. 1978, keď Poliak K. Wojtyła bol zvolený za pápeža. A mali sa prečo obávať! Oživenie a pohyb k slobode narastal takmer všade. Ján Pavol II., nazývaný aj svedok nádeje sa stal svetovo aktívnym a známym protagonistom revolúcie ducha, ktorá spočíva na zmene človeka zvnútra (metanoia). Neúnavne hlásal, že "svet sa môže zmeniť!" A povzbudzoval: "Nebojte sa!" Neustal, ani keď bol naň spáchaný atentát. Od roku 1978 sa solidarita, nádej, dôstojnosť osoby, obnova Cirkvi a človeka, angažovanosť laikov stali každodennou agendou Cirkvi pri naplňaní ducha a litery koncilových zmien.

Ak si predstavíme význam a hĺbku pokojných zmien v Európe za obdobie služby Jána Pavla II., je to charakteristika revolúcie ducha. Bez tohto rozmeru je pád totalitného komunizmu na európskom kontinente nepochopiteľný a nepredstaviteľný.

Cesty k slobode boli v krajinách strednej a východnej Európy odlišné i podobné: nenásilné, spontánne, viac občiansko-náboženské než mocensko-politické, a už vôbec nie vojenské.

Beitrag von EU-Kommissar
Ján Figel‘

V Československu dominoval kresťanský disent na Slovensku a na Morave a občiansky disent v Čechách. Po krvavom období likvidácie v 50-tych rokoch (zatváranie kláštorov, seminárov a cirkevných škôl, biskupov, kňazov, rehoľníkov, zákaz Grécko-katolíckej cirkvi), nastúpili normalizačné praktiky v 70-tych a 80-tych rokoch. Cirkev sa ani tak nepodarilo zlomiť. Kardinál F. Tomášek a biskup Ján Korec boli najvýraznejšími predstaviteľmi vzdorujúcej Cirkvi. Laické aktivity prerastali v r. 1988-89 do politických.

V Poľsku – Cirkev a kardinál Wyszinski sa komunizmu desaťročia vzpierali, voľba Karola Wojtyly za pápeža a jeho návšteva Poľska v r. 1979 však znamenala nezadržateľný impulz k duchovnej revolúcii a rastu reálnej nádeje na slobodu. Nezávislé slobodné odbory Solidarnita založené v r. 1980 sa stali v celom stredoeurópskom regióne najvýznamnejším hnutím odporu. Myšlienku kňaza J. Popieluska „Poraziť zlo dobrom“ nezastavilo ani jeho zavraždenie, ani vyhlásenie stanného práva a represie zo strany režimu.

Východné Nemecko (NDR) – Hnutie odporu vychádzalo viac z protestantského prostredia. Najznámejšie boli narastajúce týždenné zhromaždenia so sviečkami a pochody v Lipsku (Nikolauskirche - Montagdemo) a v Drážďanoch. Pred novembrom 1989 prerástli do masových podujatí. Postoje disentu boli v duchu ekumény. Protesty sa opierali aj o silné podnety z NSR. Významné bolo aj ekologické hnutie disentu.

Maďarsko prežilo počas komunizmu ťažké časy, ktoré vrcholili najmä počas krvavého potlačenia protikomunistického povstania r.1956. Postupne však režim svoju tvrdosť zmiernoval a v 80-tych rokoch si vyslúžil aj ironické označenie „gulášový komunizmus“. Dokonca práve cez Maďarsko viedli niektoré trasy pašovania náboženských kníh do bývalého Československa. Existovalo taktiež niekoľko cirkevných gymnázií vedených rádmi, napr. piaristami, jezuitmi a františkánmi. Z tohto prostredia sa vyrástlo viacero disidentských osobností, napr. József Antal – predseda nekomunistickej vlády.

Pobaltie: Boj za slobodu spod komunizmu sa veľmi prelínal s bojom za nezávislosť spod sovietskej nadvlády, t.j. boj za slobodu bol i synonymom za národnú nezávislosť. Najsilnejšie náboženské pohyby boli v Litve.

Rumunsko: Nepokoje spojené s hnutím okolo kalvínskeho pastora Lászloa Tökese sa po 16.decembri 1989 rozšírili z Temešváru do celého Rumunska. Z dlhodobého hľadiska mala dôležité miesto aj gréckokatolícka cirkev, ktorá v priebehu 50-tych a 60-tych rokov stratila všetkých svojich oficiálnych biskupov, ale v spoločnosti mala vysokú morálnu autoritu. Tradičnú, hlbokú kresťanskú vieru sa Ceausescuovmu režimu nepodarilo vykoreniť. Zohrávala pri páde komunizmu dôležitú rolu.

Slovinsko: Neexistoval tu širší spoločenský pohyb, ktorý by mohol byť označený ako rozhodujúci pre pád komunizmu. Dôležitý bol príspevok cirkvi, ktorá formovala ľudí na zrelé osobnosti disentu a neskôr politiky. Už od konca 60-tych rokov sa v Lubľane organizovali tzv. Študentské pastoračné konferencie. V 80-tych rokoch bol ich spíritus movens univerzitný kňaz Rudi Koncilija. Aktivity sa rozšírili do viacerých slovinských miest. Na konferencie voľne naväzovala skupina intelektuálov a literátov „Tretij dan“ (Tretí deň). Postupne tak vyrastala dôležitá spoločensko-politická intelektuálna alternatíva. Z tejto generácie pochádza napr. aj jeden z prvých predsedov vlád slobodného Slovinska Alojz Peterle.

Ako príklad teroru a zmeny by som rád uviedol ešte Albánsko, ktoré bolo za E. Hodžu vyhlásené za prvý ateistický štát na svete. Protináboženský teror tam zrejme dosiahol svoj vrchol, keď čo i len jedna slávená sv. omša mohla viesť k poprave kňaza. Napriek tomuto nepredstaviteľnému útlaku, najmä na vidieku si udržala svoje prvky - skôr vnútorného ako vonkajšieho charakteru - tak kresťanská ako i moslimská viera.

Beitrag von EU-Kommissar
Ján Figel'

Po demokratizačných zmenách v okolitých štátoch došlo k zmene aj v Albánsku v r. 1991. Na jednej strane sa dodnes ukazujú hlboké škody, ktoré materialistický režim napáchal, na druhej strane je tu aj hlad po duchovnom živote. Ako príklad obrovskej zmeny oproti hodžovskej ateizácii by som rád uviedol, že letisko v hlavnom meste Tírana bolo nedávno oficiálne označené menom bl. Matky Terezy, katolíckej misionárky.

Pri páde komunizmu bol dôležitým faktorom aj spoločný čas (cairos) v jednotlivých krajinách. Prepojenosť procesov v rokoch 1988 - 1989 stúpala spolu s dostupnosťou informácií a s rastúcou odvahou obyvateľstva. Tento celkový pohyb prinášal vzájomné povzbudenie a inšpirácie. Každá veľká vatra potrebuje malý plamienok, ktorým oheň začína, a dobré podmienky na šírenie ohňa. Revolúcia ducha sa šírila spontánne a rýchlo. Komunizmus v strednej Európe padol v r. 1989. Padol aj berlínsky múr, výraz a nástroj rozdelenia a studenej vojny. Mnohí ten rok označujú za rok zázračný (annus mirabilis). Do konca r. 1991 sa rozpadol aj Sovietsky zväz. História nanovo potvrdila, že pravda víťazí a oslobodzuje, a lož kolabuje vo svetle pravdy. Nežná revolúcia znovu pripomenula primát etiky nad technikou, osoby nad vecou, duchovných hodnôt nad materiálnymi, byť nad mať.

Politika je funkciou kultúry, politika vyrastá z kultúry. A v jadre kultúry je kult resp. náboženstvo. Kresťanská viera je v jadre kultúr národov SVE (Slovenska). Preto sa pád komunizmu uskutočnil so silným príspevkom revolúcie ducha, so silným občianskym a náboženským rozmerom.

2. BVP: Medzinárodný rozmer

Keďže sú medzi nami povolanejší svedčiť o samotnom BVP, dovoľte mi pripomenúť pár medzinárodných súvislostí tejto udalosti.

BVP bol výrazným signálom aj pre zahraničie. V procese mohutnenia pohybu k slobode v Československu to bol do toho času najmasovejší prejav odvahy pri obhajobe

náboženských a občianskych práv, dôležitý krok k budúcim udalostiam, autentický slovenský príspevok v úsilí o slobodu a ľudské práva v Európe.

Pohľad zvonku toto vnímanie potvrdzoval. Napríklad J.M. Lustiger, parížsky arcibiskup na Bielu sobotu 1988 vo Francúzskom rozhlase povedal: "Náboženská obnova v SVE je najvýraznejšou udalosťou súčasných dejín. Čo zachraňuje ľudí v týchto krajinách trpiacich pod politickou diktatúrou, nedostatkom náboženských slobôd, je ich duchovná sila. Opravdivá obrana slobody a ľudských práv v týchto národoch je ich živá viera, ktorá je ich oporou." (podľa J. Ch. Korec: Bratislavský Veľký piatok)

Napojenie na medzinárodné prostredie bolo možné hlavne vďaka médiám Hlas Ameriky, Rádio Vatikán, Slobodná Európa, rakúsky ORF. Informácie šírili a reakcie na BVP prijímali aj cirkevné štruktúry vo svete. Odsudzujúce postoje vyjadrili na rôznych fórach viaceré štáty, napríklad Rakúsko, Nemecko, Veľká Británia, USA. Dovoľm si spomedzi osobností z okolia Slovenska vyjadriť angažované stanoviská viedenského kardinála Königa a rakúskeho ministra zahraničných vecí A. Mocka.

Európsky parlament v Štrasburgu prijal 14. apríla 1988 protest vo forme rezolúcie. Obsahuje zmienku o slovenskom meste Bratislava v srdci Európy, odsudzuje prenasledovania kresťanov, pripomína polmilionovú petíciu, vyjadruje solidaritu. Rezolúcia EP je vôbec prvou oficiálnou zmienkou o Bratislave a Slovensku v inštitúciách Európskeho spoločenstva, predchodcu dnešnej EÚ. Slovensko sa ponajprv uviedlo v zjednotenej Európe nie mocensky a politicky, nie hospodársky, ale duchovne, kultúrne a hodnotovo. Bolo to prihlásenie sa ku koreňom a hodnotám zjednotenej Európy. Keďže text rezolúcie na Slovensku nie je veľmi známy, dovoľm si ho pri tejto príležitosti pripomenúť.

Beitrag von EU-Kommissar
Ján Figel‘

Rezolúcia Európskeho parlamentu (Doc. B2-154/88) K represívnym opatreniam voči kresťanom v Československu

14. apríl 1988 Európsky parlament

A. pobúrený nehoráznou brutalitou, ktorú použila Československá polícia voči pokojnej demonstrácii kresťanov v slovenskom meste Bratislava, B. zdesený skutočnosťou, že v srdci Európy, len 32 míľ od Viedne, kde práve zasadá konferencia Komisie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, vláda cynicky a neľudsky obišla vážne sľuby zahrnuté v Záverečnom akte Helsinskej konferencie

1. čo najprísnejšie odsudzuje prenasledovanie kresťanov,
2. konštatuje, že v tomto prípade nebol dodržaný sľub a bola porušená zmluva, čo bude mať nevyhnutne škodlivé dôsledky pre ďalšie kroky pri uvoľňovaní napätia vo vzťahoch medzi východom a západom,
3. vyzýva vládu Československa, aby bezodkladne obnovila ľudské práva kresťanov na svojom území a za týmto účelom vyhovela petícii, ktorú podpísalo takmer päťstotisíc ľudí,
4. vyjadruje úprimnú solidaritu s prenasledovanými kresťanmi v Československu,
5. nariaduje svojmu predsedovi, aby odovzdal túto rezolúciu Rade, ďalej na stretnutí ministrov zahraničných vecí v rámci Európskej politickej spolupráce, tiež vláde Československa a hlavne katolíckej cirkvi v Československu, kardinálovi Tomáškovi.

3. Odkaz a inšpirácia BVP

Odkaz BVP vidím hlavne v troch výzvach pre túto dobu: pamätať, upevňovať hodnoty a pomáhať iným.

I. Pamätať

Udalosti BVP sú výzvou pre našu pamäť a úctu. Lebo pamäť a identita spolu súvisia. Kto stráca pamäť, stráca časť svojej identity. Táto pamäť je základom etiky úcty k otcom a matkám, k vlasti. Pripomína nám, že sloboda, demokracia, právny štát, spoločná Európa sú darom, nie automatickou realitou. Sú výsledkom úsilia a obety mnohých. Aj budúcnosť bude pre nás a naše deti darom, ak si zachováme zmysel pre úsilie a obeť za dobrú vec.

BVP je inšpiráciou k odvahe a k jednote: Nebáť sa a usilovať sa o jednotu pre spoločné dobro.

II. Upevňovať hodnoty v živote spoločnosti

Hodnoty upevňujeme najviac tým, že ich žijeme osobne, v rodinách, v spoločnosti. Sloboda a zodpovednosť sú dve strany jednej mince – úzko spolu súvisia. Prvá hodnota a kritérium pre osobný a verejný život, ktorá nás môže a má spájať je úcta k ľudskej dôstojnosti. Étosom a duchovným bohatstvom rokov 1988 – 89 bol život v pravde. Preto zodpovednou odpoveďou na BVP a získanú slobodu je obnova a prehľbovanie tohoto ducha v dnešnej spoločnosti. Pravda nie je o konštrukcii či predikcii konceptov, ale o spôsobe života: pravdu hľadať, akceptovať a rešpektovať.

Potrebujeme

posilňovať právny štát – ústavnosť, spravodlivosť a vymožitelnosť práva;
prehľbovať pluralitný spoločenský poriadok, subsidiaritu, dominanciu práva, ktorého cieľom a kritériom je ľudská dôstojnosť – v politike, v médiách, v školstve, v kultúre;
učiť mládež zodpovednosti kvalitným a dostupným vzdelávaním, ktoré rozvíja talenty, zručnosti, spôsobilosti, kompetencie, ale aj tvorivosť a ľudskosť;
rozvíjať kultúru ako cestu humanizácie vzťahov a sveta, ako proces osvojovania a tvorivého obohacovania kultúrneho dedičstva, ako výraz ľudskej (európskej) jednoty v rozmanitosti.

Jednota medzi ľuďmi je postavená na hodnotách. Integrácia do spoločnej Európy sa zrodila cez zmierenie národov a spojenie ich záujmov. Slúži aj dnes na prekonávanie pokušení nacionalizmu, totalitarizmu. Špecifickým spôsobom to poznali občania Grécka, Portugalska, Španielska, aj štátov SVE. Veľký Európan našej doby Ján Pavol II. pripomínal, že „nebude jednota Európy bez jednoty ducha.“

Beitrag von EU-Kommissar
Ján Figel'

Chcem pri dnešnej príležitosti oceniť podporu Nadácie sv. Adalberta, ktorá významným spôsobom napomohla výstavbe pamätníka Bratislavskej sviečkovej manifestácie. Práve citovanému protagonistovi duchovnej jednoty slúžil okrem iných aj sv. Vojtech (Adalbert) ako inšpirátor k jeho úsiliu o zblížovanie národov.

Presvedčenie Jána Pavla II. o duchovnom základe európskej jednoty bolo snáď najvýstižnejšie zadefinované pri pamätných dvoch návštevách pri hrobe sv. Adalberta (Vojtecha) v Gniezno. 3. júna 1979 pri prvej návšteve rodného Poľska sa on sám vyjadril o historickom zvolení slovanského pápeža ako „o Božej výzve manifestovať duchovnú jednotu kresťanskej Európy“. Hovorí o tom, že „jednota Európy sa skladá z dvoch veľkých tradícií: západnej a východnej“. Treba si všimnúť, že Ján Pavol II. už nehovorí o kresťanskom Západe, ale o budúcnosti kresťanskej Európy.

Presne o 18 rokov neskôr (1997), už v čase slobody a prebiehajúcich rokovaní o rozširovaní EÚ, v tej istej katedrále v Gniezno pri oslave milénia mučeníckej smrti sv. Vojtecha, v zhode s odkazom zakladateľov spoločnej Európy vyzýva: „V súčasnosti boli otvorené nové cesty. Veľa Európanov sa rozhodne angažuje v konštruktívnej spolupráci, aby posilnili mier medzi sebou a okolo seba. Nech nenechajú žiaden národ, ani ten najslabší, mimo spoločenstva, ktoré vytvárajú!“ Či v tom nebolo počuť starosť pápeža napríklad o balkánske či východoeurópske národy?

III. Pomáhať iným k slobode

Hrubé porušovanie ľudských práv je realitou dnešného sveta. Demokratický svet aj vo vlastnom záujme musí v tomto zmysle napomáhať pozitívnym zmenám na Kube, v Číne, Mjanmarsku, Bielorusku, v štátoch Afriky... Univerzálne ľudské práva a všeľudské hodnoty sú pozvaním k etike solidarity. Najhlbšia solidarita sa prejavuje ako solidarita svedomí.

V mnohých neslobodných krajinách aj dnes vidieť, aká vplyvná je náboženská inšpirácia. Étos viery môže poslúžiť k presadzovaniu slobody a formovaniu občianskej spoločnosti aj v iných krajinách sveta, nielen v SVE.

Náboženstvo bolo dôležité nielen v minulosti Európy a Slovenska, ale aj dnes. Spoločná Európa - to nie je len trh a obchod, to nie sú len fondy s ňou plná pokladnička. Európa je viac: je spoločenstvom. Opierame sa o kultúrne, náboženské (osobitne kresťanské) a humanistické dedičstvo Európy, z ktorého sa vyvinuli nenarušiteľné a neodňateľné práva ľudskej osoby, sloboda, demokracia, rovnosť a vláda zákona. Nová Reformná zmluva EÚ z Lisabonu uznáva nielen individuálne, ale aj kolektívne náboženské práva. Rešpektuje postavenie, ktoré cirkvi a náboženské spoločnosti majú podľa vnútroštátneho práva. Únia uznáva osobitný prínos cirkví a chce s nimi viesť otvorený, transparentný a pravidelný dialóg. Zmluva uznáva právo na výchovu detí v súlade s presvedčením rodičov. EÚ rešpektuje právo na výhradu svedomia podľa vnútroštátnych zákonov.

Európska integrácia neznamená ani absorpciu, ani asimiláciu nových a menších členov, ale participáciu, čiže účasť všetkých na spolupráci a rozhodovaní ako rovných v postavení. Predstavuje trvalú výzvu zapojiť tvorivý étos a solidaritu do budovania Európy ľudí spojených hodnotami a cieľmi. Robert Schuman videl zjednotenú Európu ako strážkyňu demokracie, vodkyňu humanizmu a predzvesť všeobecnej solidarity.

Globálne poslanie kresťanského aj sekulárneho humanizmu je rozvíjať dialóg medzi civilizáciami, medzi kultúrami a medzi náboženstvami a usilovať o viac civilizácie a ľudskosti v dnešnom svete. Deliaci čiara, ktorá je líniou ľudskosti, ide cez kultúry a civilizácie, nie medzi nimi.

Beitrag von EU-Kommissar
Ján Figel‘

Chcem pri dnešnej príležitosti oceniť podporu Nadácie sv. Adalberta, ktorá významným spôsobom napomohla výstavbe pamätníka Bratislavskej sviečkovej manifestácie. Práve citovanému protagonistovi duchovnej jednoty slúžil okrem iných aj sv. Vojtech (Adalbert) ako inšpirátor k jeho úsiliu o zblížovanie národov.

Presvedčenie Jána Pavla II. o duchovnom základe európskej jednoty bolo snáď najvýstižnejšie zadefinované pri pamätných dvoch návštevách pri hrobe sv. Adalberta (Vojtecha) v Gniezno. 3. júna 1979 pri prvej návšteve rodného Poľska sa on sám vyjadril o historickom zvolení slovanského pápeža ako „o Božej výzve manifestovať duchovnú jednotu kresťanskej Európy“. Hovorí o tom, že „jednota Európy sa skladá z dvoch veľkých tradícií: západnej a východnej“. Treba si všimnúť, že Ján Pavol II. už nehovorí o kresťanskom Západe, ale o budúcnosti kresťanskej Európy.

Presne o 18 rokov neskôr (1997), už v čase slobody a prebiehajúcich rokovaní o rozširovaní EÚ, v tej istej katedrále v Gniezno pri oslave milénia mučeníckej smrti sv. Vojtecha, v zhode s odkazom zakladateľov spoločnej Európy vyzýva: „V súčasnosti boli otvorené nové cesty. Veľa Európanov sa rozhodne angažuje v konštruktívnej spolupráci, aby posilnili mier medzi sebou a okolo seba. Nech nenechajú žiaden národ, ani ten najslabší, mimo spoločenstva, ktoré vytvárajú!“ Či v tom nebolo počuť starosť pápeža napríklad o balkánske či východoeurópske národy?

III. Pomáhať iným k slobode

Hrubé porušovanie ľudských práv je realitou dnešného sveta. Demokratický svet aj vo vlastnom záujme musí v tomto zmysle napomáhať pozitívnym zmenám na Kube, v Číne, Mjanmarsku, Bielorusku, v štátoch Afriky... Univerzálne ľudské práva a všeľudské hodnoty sú pozvaním k etike solidarity. Najhlbšia solidarita sa prejavuje ako solidarita svedomí.

Na jednej strane je úcta k životu, k človeku, k druhým, na druhej strane fanatizmus - sekulárny, ateistický, náboženský, politický, etnický. Iba pre ilustráciu pripomínam, že Stalin bol ako 20-ročný vylúčený z teologického seminára, a Hitler sa narodil v susednej krajine.

Práve tí, ktorých skúsenosť s totalitou je priama a čerstvá, môžu a majú priniesť túto skúsenosť a svedectvo do medzinárodných vzťahov 21. storočia.

Záver

Keď v r. 1980 robotníci v Gdaňských lodeniach postavili pamätník obetiam násilných represálií (betónový kríž), požiadali angažovaného poľského básnika Czeslawa Milosza, nositeľa Nobelovej ceny za literatúru práve za rok 1980, o text pre nápis. Poslal im jednoduchý text zo Žalmu 29: „Pán dá silu svojmu ľudu, Pán požehná svoj ľud pokojom.“

Nech aj Slovensko rastie v sile ducha a v pokoji, ktorý prináša život a rozvoj.